

Veganisme: una bogeria ètica?

per Lily McNulty-Bakas ([@TheBigRedLil](#))

Es necessari que els vegans es polititzin. Actualment, la majoria de vegans defensen un veganisme capitalista, que no només impossibilita que assoleixin els seus objectius sinó que també perjudica les opcions d'altres moviments emancipadors, igualitaris i contraris a l'explotació. En aquest article defensaré que, tot i que estan basats en bones intencions, alguns eslògans centrals del veganisme, com ara "vota amb la cartera", demostren que aquest autodenominat moviment per un estil de vida és bàsicament excloent i perjudicial per als seus propis interessos i els d'altres moviments en camps propers. No es tracta d'un atac gratuït, ni tampoc vull caricaturitzar el veganisme com una secta hipster: és una resposta politicosociològica a un fenomen cultural cada cop més rellevant en la nostra societat.

Què és el veganisme?

El veganisme és tant la pràctica d'abstenir-se d'usar productes d'origen animal com la filosofia que té associada, el rebuig al fet que els animals siguin considerats béns. Aquesta filosofia es

fonamenta en la premissa ètica que “l’home hauria de viure sense explotar els animals” i que, per tant, ha d’evitar de fer ús de productes d’origen animal o que siguin derivats de la seva explotació. Sovint els defensors del veganisme empen tres raons per justificar llur enfocament: la salut, el medi ambient i l’ètica. Això, és, però, una generalització: és difícil de delimitar les raons d’un grup tan heterogeni com els vegans i sempre hi ha perill de ser acusat de generalitzar o de caricaturitzar. Per alleujar aquestes preocupacions, podríem considerar que els vegans es troben en una mena de contínuum: en un extrem es troba un veganisme anticapitalista de base ètica que vincula la lluita per als animals no humans a una de més àmplia contra les grans estructures d’explotació presents en la societat capitalista; i a l’altre extrem hi ha els vegans que han adoptat justificacions ètiques i mediambientals per fer més robusta la seva identitat, que en origen tenia més a veure amb la salut i la imatge. Entremig hi trobem tots aquells que perceben lligams entre el complex industrial de l’explotació animal i els beneficis sense límit, la desregulació i el lliure mercat, així com aquells que han experimentat un xoc emocional en veure pel·lícules tan colpidores com *Earthlings* (2005) i *Cowspiracy* (2014) i que per motiu d’aquest xoc han adoptat mètodes vegans populars, basats en el consum i l’acció individualista.

El veganisme s’ha fet més i més corrent durant la dècada dels 2010, amb una notable cobertura de famosos i esportistes vegans i una gran proliferació del missatge a les xarxes socials, amb hashtags i fotos glamuroses de menjar vegà. Una enquesta d’Ipsos MORI de 2016 mostrava que més de mig milió de britànics havia adoptat una dieta vegana, cosa que representava un increment del 360% en una dècada i que ha generat encara més investigació d’aquest fenomen cultural en auge.

Tot i que hi ha branques del veganisme que han establert connexions amb moviments i filosofies relacionats, amb l’objectiu de desenvolupar una anàlisi més sòlida del capitalisme com a principal factor de l’explotació animal, aquest factor està molt diluït o és fins i tot inexistent en la literatura vegana més important. El gruix de la informació –i, especialment, la que prové dels portaveus més grans, com The Vegan Society i Vegan Action–, està centrat en presentar el veganisme com un “moviment per un estil de vida”, un moviment que posa el focus principal en l’individualisme i el poder del consumidor, emmarcat en un context de “tria”.

La bibliografia de les pàgines web de les organitzacions esmentades posen l’èmfasi en l’elecció individual de fer un estil de vida vegà, i per tant desresponsabilitzen les empreses responsables de l’estat lamentable en què es troba la cria i matança d’animals. La responsabilitat es posa en l’individu, fet discriminador, ja que s’assumeix que els individus tenen la possibilitat de fer aquesta

elecció. La Vegan Society remarca que vol “un món on els humans no explotin els animals no humans” i per aconseguir-ho promou “un estil de vida que exclogui [...] totes les formes d’explotació – i de crueltat envers – els animals”. En una posició secundària, que s’infereix del seu ús de la paraula “també”, la Vegan Society vol “un món just per als humans [...] on els recursos siguin utilitzats de manera sostenible [i] on ningú no passi gana”. L’organització conclou que l’element clau per aconseguir un món just i sostenible quant als aliments és la producció i consum de vegetals (o sigui, el veganisme) i que la seva missió és “fer que el veganisme sigui ‘mainstream’”. El moviment vegà és absolutista i quasireligiós en la seva retòrica: per exemple, la PETA assegura que “ésser vegans és l’única manera de solucionar la fam mundial”. Aquestes sentències generalistes i la manca de context històric no ajuden a entendre els factors de poder darrere del negoci dels aliments i la seva relació amb la pobresa alimentària. A part que no fa prou per aconseguir els seus objectius (perquè sense una crítica i confrontació del capitalisme i els principis del lliure mercat els animals seguiran patint), aquesta visió absolutista treu del debat qualsevol altra opció i basa l’acció en l’assumpció qüestionable que sota el capitalisme hi pot haver un consumisme ètic. Així, dirigeix malament la causalitat de l’acció de l’individu i l’aparta dels seus objectius desitjats tot ajudant que continuï finançant altres aspectes del sistema de manera acrítica, un sistema que repetim que inevitablement portarà al patiment animal. A més a més, aquestes innumerables referències per part dels grups d’acció vegana que afirmen que “si el món es fes vegà, la fam s’acabaria en un tres i no res” no són altra cosa que el producte d’una cosmovisió blanca i classista: parteix de la presumpció arrogant que tot el món és al mateix vaixell, quan això no és així.

Un moviment excloent

El veganisme és en essència elitista i no fa prou per revisar el seu privilegi racial i de classe. A més, com que no compta amb estratègies a llarg termini que es dirigeixin a contrarestar les estructures més grans d’explotació, responsables d’aquestes desigualtats, no aconsegueix obrir-se camí en el terreny de la inclusió. El veganisme, en la seva manifestació actual, és occidentalocèntric i està circumscrit en un context d’excés de menjar: els vegans tenen el *luxe* de prioritzar els drets dels animals no humans.

Als països en vies de desenvolupament la gent sovint no té accés als productes càrnics perquè són massa pobres per permetre-se’ls, i quan tenen la possibilitat de consumir-los els veuen com una font benvinguda de proteïna i nutrició. A més, el bestiar és essencial per a molta de la gent més

pobra del planeta. Per exemple, el 60% de l'Àfrica subsahariana és coberta de terres de pastura on la cria de bestiar és l'única o principal opció d'ús del sòl. En la majoria de llocs del món una vida vegana és simplement no sostenible: els aliments, els combustibles, la roba i les eines de feina haurien de ser importades. El que els vegans defensen amb aquestes buides assercions universalistes és un sistema dual que reflecteix l'imperialisme del passat. Les poblacions dels països colonitzadors poden entrar en una nova utopia moral de verdor, netedat i menjar sense crueltat que descansi sobre la força de treball barata, les males condicions laborals i la malnutrició dels països en vies de desenvolupament, elements tots ells que la població privilegiada no farà res per alleujar. Això sembla tret directament d'un manual de filantropia de l'època victoriana.

Als països desenvolupats podem creure que la gent es pot permetre de triar què menjarà i què no però, novament, això no és cert del tot. Un cop dividim els ciutadans del primer món en classes, l'elecció queda molt restringida pel preu i la disponibilitat. Les botigues de menjar saludable i els supermercats massius que ofereixen una gran selecció d'aliments es troben sempre als barris més benestants. Alhora, els deserts alimentaris es troben molt desproporcionadament ubicats en comunitats de color i en àrees d'ingressos baixos. En la mateixa línia, és molt més difícil de tenir temps de preparar-se un àpat de zero si tens múltiples feines o fas llargues hores laborals en llocs de treball amb exigències físiques importants. Novament, hi ha una diferència de classe. Tot i que els vegans reconeixen que per seguir el seu estil de vida cal tenir cert marge financer, això només té en compte la part monetària de la riquesa mentre que obvia el temps, la responsabilitat i la dependència, aspectes essencials per poder seguir aquesta opció vital. El veganisme pressuposa una posició social i un cert marge d'elecció que molta gent no té. Campanyes com "vota amb els teus diners" ignoren completament els límits estructurals amb què topa molta gent per sumar-se al moviment.

Blogs com Vegans of Colour remarquen com el llenguatge emprat en les campanyes veganes també és exclouent des d'un punt de vista cultural. Primer, com remarquen alguns vegans negres i alguns negres que voldrien ser vegans, fins que no visquem en una societat postracial, que s'encoratgi la gent de color a lluitar pels drets dels animals mentre el seu benestar és dubtós, és tenir les prioritats grotescament mal ordenades. Aquesta situació és causada per una visió blanca del món, que faria bé d'abandonar la promoció del veganisme com una qüestió estrictament de drets dels animals no humans. També els humans són explotats i esclavitzats en la producció d'aliments i són humans qui pateix i mor per consumir productes perjudicials, especialment entre les poblacions de risc: els immigrants il·legals, la gent de color i els pobres. Quan el veganisme

només comunica obligacions envers els animals no humans està dient que el patiment dels humans vulnerables no importa tant. Aquesta actitud de fer-se vegà “per als animals” és filla del privilegi de classe i de raça, és quelcom que les classes mitjanes blanques tenen el luxe de poder prioritzar.

El que encara exacerba més aquesta exclusivitat és la insensibilitat de molts materials publicitaris vegans. Una imatge molt inquietant que ha aparegut repetidament a les xarxes socials juxtaposa la imatge d'un home d'aspecte afroamericà que penja d'un arbre amb la d'un porc en la mateixa situació. El text adjunt diu: “abans hi havia racisme, ara especisme”. És profundament insensible d'apropiar-se de la història d'opressió brutal d'un altre grup d'aquesta manera: els vegans poden defensar les seves idees sobre l'explotació animal sense explotar ells mateixos el persistent trauma de l'esclavitud i l'horror que va infligir en les vides negres. Aquesta mena d'imatges no ajuden en absolut a crear una identitat vegana negra, només ressonen en l'imaginari blanc. Fer servir imatges així esborra l'experiència dels negres, perquè explota l'imaginari de l'esclavitud i patiment de la seva raça, que encara avui segueix existint. Al nucli de les ideologies que justificaven aquest sistema d'esclavitud hi havia la relegació dels negres a la condició de subhumans, que llavors algú utilitzi casualment aquesta imatgeria per comparar-los als animals no humans és ofensiu i exclouent. Els vegans blancs veuen pocs problemes en el fet d'apropiar-se aquestes imatges tan profundament carregades de sentiment i tan traumatitzadores per a les poblacions negres per comparar la seva història, novament, amb la d'animals no humans. Aquest racisme és utilitzat casualment per afegir dramatisme a la causa i per generar un canvi en l'estil de vida, però el que realment aconsegueix és excloure un grup cultural sencer.

Menjar “net” o ser vegà és un privilegi privatiu que només uns pocs grups molt específics poden permetre's. En comptes de brandar els beneficis de salut i medioambientals del veganisme, els seus defensors haurien d'entendre primer que menjar segons la pròpia volició és un privilegi. A més, haurien de fer més per ajudar altra gent a accedir a aquest mode de vida, ja que la desigualtat estructural no es soluciona sola: el veganisme s'estancarà molt ràpidament un cop totes les classes mitjanes l'hagin adoptat. Per ara, els vegans només es proveeixen solidaritat entre ells, cosa força esbiaixada, ja que tots provenen de les mateixes capes privilegiades.

El problema de l'acció individualista en el consum

L'altre gran problema amb el veganisme "mainstream" rau en el mètode i el discurs: comunica una moralitat individualista en el consum que replica una societat individualista, capitalista i consumista. Aquesta actitud és autolimitadora, ja que veu els canvis interiors i d'estil de vida no només com a necessaris i suficients, sinó també com els únics a què podem aspirar. Aquí el veganisme es troba alineat amb la resta dels moviments que anomenem "l'arxipèlag de l'autoajuda", aquestes illes d'entusiastes blancs del ioga, el "fitness" i el "wellness" que posen la responsabilitat de la posició de cadascú a la vida en l'individu i en el treball del "jo", com si això fos suficient per fer del món un lloc millor. Aquesta mena de moralitat es preocupa més del que hom sent com a bo i en la neteja de consciència que de la realitat i els resultats, encoratja la no participació i absol els seus seguidors d'assumir responsabilitats per l'estat en què es troba el món al qual pertanyen. La lògica sembla ser que ja has fet prou si t'has distanciat de "les maldats del món" mitjançant la tria individual en el consum. Aquest "jo no hi vull tenir res a veure" es tracta d'una tria meravellosament privilegiada i no fa res per afeblir el sistema, només serveix per abandonar els més vulnerables, que no et poden seguir. El veganisme, en la seva forma actual, dóna suport a un sistema que crea les condicions d'explotació i crueltat a què tant s'oposa.

Els vegans han de centrar-se i passar comptes amb la causa vertadera darrere d'aquest sistema alimentari podrit i de l'explotació sistemàtica dels animals no humans: el capitalisme de lliure mercat. Contràriament a la creença popular, els consumidors no mouen el mercat, són les companyies capitalistes que són adeptes a crear la demanda que necessiten per als seus productes i a limitar el marge d'elecció. Mentre el veganisme només abordi les conseqüències del capitalisme, sempre serà insuficient; si es centra en el producte i no en el mode de producció, fracassarà. Com deia, els vegans sovint diuen que "si tothom es fes vegà...", però això no passarà mai perquè les classes mitjanes decideixin comprar a Planet Organic en comptes del Lidl. En conseqüència, el destí dels animals resta a les mans d'una situació hipotètica que no pot triomfar per si sola. Fins que no eliminem el benefici sense fre ni control basat en l'explotació dels humans, els animals i la natura, fins que no fem política, el veganisme no pot triomfar.

El nostre sistema alimentari està cada cop més en mans de corporacions en comptes dels petits grangers tradicionals, i es mou pels principis del lliure mercat, el creixement exponencial, la desregulació i els beneficis corporatius desenfrenats. Un boicot en el consum com el que promouen els vegans es limita a empènyer aquest mal riu avall, cap a poblacions més vulnerables, i

absol els adherits de cap responsabilitat. En aquest sentit, fa més mal que bé. La fetixització dels alvocats està influint negativament, de manera directa, en la vida dels mexicans, ja que la indústria ha caigut en mans dels càrtels de la droga. A més, l'immens drenatge de recursos necessari per conrear alvocats està perjudicant el planeta. Per tant, la misèria que la classe mitjana causava amb la generació X en les seves nits boges de cocaïna, ara la causa amb els Millennials en els seus tiberis "ètics" d'alvocats. Les teves bananes orgàniques han crescut gràcies a les formes d'esclavatge d'avui dia. La desforestació de tantes hectàrees de terra pel conreu de la soja fa estralls en els boscos i les seves poblacions, i és la causa de la mort de centenars i de milers d'animals, per no parlar de la quantitat d'avions necessaris per fer viable la dieta vegana.

És instructiu com de ràpid ha acomodats el capitalisme les opcions veganes als països rics. Creieu que els beneficis de les empreses se'n ressenten? No, qui se'n ressent sempre és algú de més vulnerable, ja sigui una població humana, una d'animal, o el planeta.

Els vegans han de fer política, l'acció individualista en el consum no és suficient i, de fet, pot ser perjudicial si es volen assolir, a llarg termini, els objectius del veganisme i d'altres moviments. Al curt termini, les solucions universals són rarament la resposta als problemes altament complexos i molt dependents del context del món actual. Com a forma de precaució, si veus que el sistema t'acomoda, si fa que el teu "sacrifici" sigui més fàcil, com el capitalisme fa amb les classes mitjanes blanques veganes, és que probablement la teva acció de protesta no li fa ni pessigolles. Mentre tinguem en Trump, creus realment que el món serà un lloc millor per a humans i animals? Et cal política.

Els deserts alimentaris són aquelles parts d'un país que no poden accedir a fruita fresca, verdures i altres aliments saludables, i sovint es troben a les seves zones més empobrides. Això es deriva en gran part de la manca de verduleries i fruiteries, de mercats i de proveïdors d'aliments saludables.

Imatge: Morguefile.com.